

ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

© Ясінська А.І., 2012

Досліджено основні особливості обліково-інформаційного забезпечення формування системи контролю витрат підприємства. Визначено взаємозв'язок між попереднім, поточним і заключним видами контролю в системі управління витратами та основні класифікаційні ознаки контролю. Встановлено взаємозв'язок контролю з іншими функціями управління витратами та запропоновано алгоритм внутрішнього контролю витрат підприємства.

The basic features of accounting and information forming the control system costs. Correlation between the previous, current and final type of control in the system of cost management and classification features basic controls. The connection control other functions of cost management and internal control algorithm costs.

Постановка проблеми. Постійні зміни в економіці тісно пов'язані з розвитком нових і ефективних форм фінансового менеджменту. Але, як свідчить практичний досвід, впровадження новітніх форм управління на підприємстві неможливе без використання сучасних методів контролю. Ефективне управління господарською діяльністю підприємства вимагає підвищення якості формування системи внутрішнього контролю. Найважливішою складовою системи контролю на підприємствах є контроль витрат. Треба зазначити, що внутрішній контроль витрат є основним чинником, який впливає на ефективність виробничої діяльності, оптимальність реалізації управлінських рішень та конкурентоспроможність продукції. Організація системи внутрішнього контролю, зокрема й витрат, передбачає забезпечення взаємозв'язку з іншими складовими системи управління підприємством на основі інформаційного забезпечення і діями між цими складовими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові праці, в яких досліджено питання облікового забезпечення щодо формування системи контролю витрат підприємства, доводять, що важливого значення в управлінській системі набуває достовірність, своєчасність та релевантність інформації для прийняття оперативних та стратегічних рішень. Системність та якість облікової інформації для ухвалення управлінських рішень залежить передовсім від системи обліку витрат. Однак системи обліку і контролю, які створені на більшості підприємств, спрямовані здебільшого на зовнішніх користувачів інформації і не містять потрібних даних для системи управління.

Цілі статті. Мета статті й постановка завдання полягають у розкритті особливостей обліково-інформаційного забезпечення формування системи контролю витрат підприємства з метою прийняття та реалізації управлінських рішень, зокрема дослідженні методів, інструментів та видів контролю для управління витратами.

Основний матеріал дослідження. У сучасних умовах необхідно послідовно здійснювати заходи із запровадження нових методів інформаційного забезпечення управлінських структур і використання накопиченого досвіду в роботі підприємств.

Інформація, яку одержує підсистема управління витратами для прийняття рішень про їхню оптимізацію, повинна бути достовірною і наочною, вчасно надходити тільки на ті рівні управління, де приймаються відповідні рішення. Інформація має бути аналітичною, тобто відповідати таким якісним показникам: повнота потрібної для аналізу інформації; універсальність інформації щодо

можливості отримання потрібних показників; рівень зіставлення інформації з різних джерел; рівень достовірності інформації; рівень своєчасності отримання інформації; гнучкість в коригуванні інформації; рівень готовності до формалізованої обробки; трудомісткість заповнення облікових форм і їх оброблення; рівень взаємної відповідності різних типів інформації [4, с. 143]. Обсяг, зміст і структура облікової інформації, яка потрібна для управління, залежать від масштабу та видів діяльності підприємства, специфіки управлінських рішень і методів, використаних для їхнього прийняття.

Інформаційне забезпечення формування системи контролю витрат підприємства має ґрунтуватись на дотриманні таких основних принципів:

інформаційна система управління підприємством повинна бути адекватною і відповідати організаційній структурі підприємства;

встановлення єдиних контрольованих величин та параметрів для виміру й оцінки витрат;

встановлення нормативних та базових величин для порівняння і визначення контрольованих величин;

визначення коригувальних заходів для управління відхиленнями від вибраної програми дій;

комплексне використання інформації на всіх етапах реалізації вибраної стратегії управління витратами підприємства;

На багатьох українських підприємствах працівники відділу внутрішнього контролю рекомендують керівництву жорстко лімітувати ресурси, які надходять в підрозділи, щоб оптимізувати їх використання [8, с. 280]. Однак необґрунтовані обмеження в кількості та якості ресурсів, а також в часі їхнього використання зазвичай призводять до погіршення остаточного результату і не сприятимуть зниженню рівня витрат на довгострокову перспективу.

Контроль якості продукції має здійснюватись на всіх етапах, які проходить продукція на підприємстві, з обов'язковим визначенням зміни коефіцієнта співвідношення витрат, пов'язаних з втратою якості продукції (вартість бракованої продукції, витрати на його виправлення, витрати на повторні операції з виробництва та перевірки, величина відходів матеріальних ресурсів, пов'язаних з виробництвом продукції тощо), до її собівартості без урахування цих витрат. Організація контролю якості усіх процесів на підприємстві повинна забезпечувати постійне зменшення вищезазначеного коефіцієнта [1, с. 103].

Узагальнюючи літературні джерела, контроль витрат можна класифікувати за такими ознаками [7, с. 142–144; 10, с. 182–184]:

за сферою господарської діяльності: зовнішній, внутрішній;

за змістом і сутністю витрат: фінансовий, виробничий, операційний, маркетинговий;

за етапами діяльності: попередній, поточний, заключний;

за рівнем централізації управління: централізований, децентралізований.

Зовнішній контроль діяльності підприємства здійснюють різні органи державної влади, міністерства, відомства, комітети, незалежні аудитори, страхові та інвестиційні організації та інші структури. Об'єктами зовнішнього контролю є підприємства всіх форм власності й видів діяльності.

Внутрішній контроль реалізують ревізійні комісії підприємств, внутрішні аудитори, керівники, функціональні служби в межах своєї компетенції, менеджери різних рівнів управління. Мета внутрішнього контролю полягає у неперервному і системному спостереженні за виробничою, організаційною, збутовою і фінансовою діяльністю всіх структурних підрозділів підприємства з метою виявлення резервів підвищення ефективності, виявлення відхилень і недоліків, вирішення проблем та прийняття оптимальних управлінських рішень.

Фінансовий контроль проводиться за діяльністю, яка призводить до зміни величини і складу власного і позикового капіталів підприємства. Виробничий контроль витрат реалізують в процесі виробництва продукції, тобто основної діяльності підприємства. Операційний контроль здійснюється за операційною та іншими видами діяльності, які не є інвестиційними чи фінансовими. Маркетинговий контроль пов'язаний з діяльністю щодо вивчення ринку, з метою збуту продукції.

Взаємозв'язок між попереднім, поточним і заключним видами контролю наведено на рис. 1.

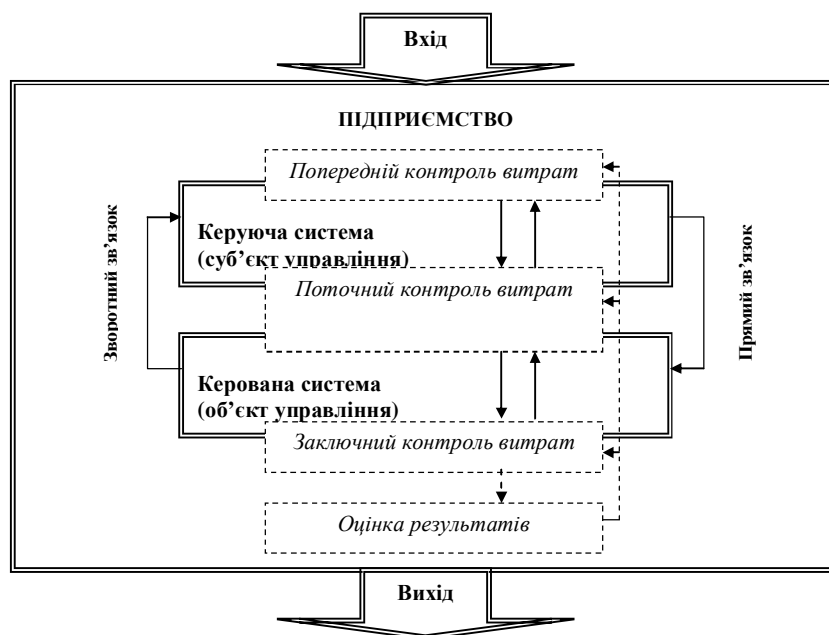

Рис. 1. Взаємозв'язок між попереднім, поточним і заключним видами контролю в системі управління витратами [9]

Попередній контроль витрат здійснюється на вході системи управління підприємством. Його реалізують через встановлені правила та процедури внутрішні структурні підрозділи. Основа попереднього контролю повинна бути закладена у функціях планування, організування, здійснення та регулювання витрат. Об'єктами такого контролю є витрати матеріальних, фінансових, трудових, інформаційних ресурсів тощо.

Поточний контроль реалізується безпосередньо в процесі виробничо-господарської діяльності. Основна увага під час цього виду контролю повинна бути спрямована на центри відповідальності та осіб, які відповідають за результати певної роботи.

Заклучний контроль здійснюється на виході із системи управління підприємством і зворотний зв'язок відбувається після виконання роботи. Метою заключного контролю є перевірка повноти, достовірності, об'єктивності інформації, яка відображає рівень виконання поставлених завдань.

Взаємозв'язок контролю з іншими функціями управління витратами підприємства

Функції управління	Цілі контролю
Прогнозування і планування	– контроль за оцінюванням альтернативних варіантів управлінських рішень; – контроль за відповідністю управлінських рішень загальній меті та стратегії підприємства; – контроль за досяжністю запланованих показників.
Нормування	– контроль витрат щодо відповідності до встановлених нормативів та стандартів; – контроль витрат за центрами відповідальності.
Організування	– контроль за правильністю організації виробничого процесу, прийняття рішень для отримання необхідних результатів; – контроль за раціональністю організації здійснення витрат на підприємстві.
Облік	– контроль за складом і обсягами використання ресурсів та їхньої відповідності встановленим нормам, нормативам та стандартам; – контроль за законністю та правильністю господарських операцій.
Аналіз	– контроль за оцінюванням результатів виконання управлінських рішень; – контроль рівня витрат за місцями їхнього виникнення; – контроль якості проведеного аналізу; – контроль за своєчасністю аналізу відхилень та причин їхнього виникнення.
Регулювання	– контроль за регулюванням управлінських рішень; – контроль заходів, спрямованих на усунення недоліків і відхилень щодо витрат.

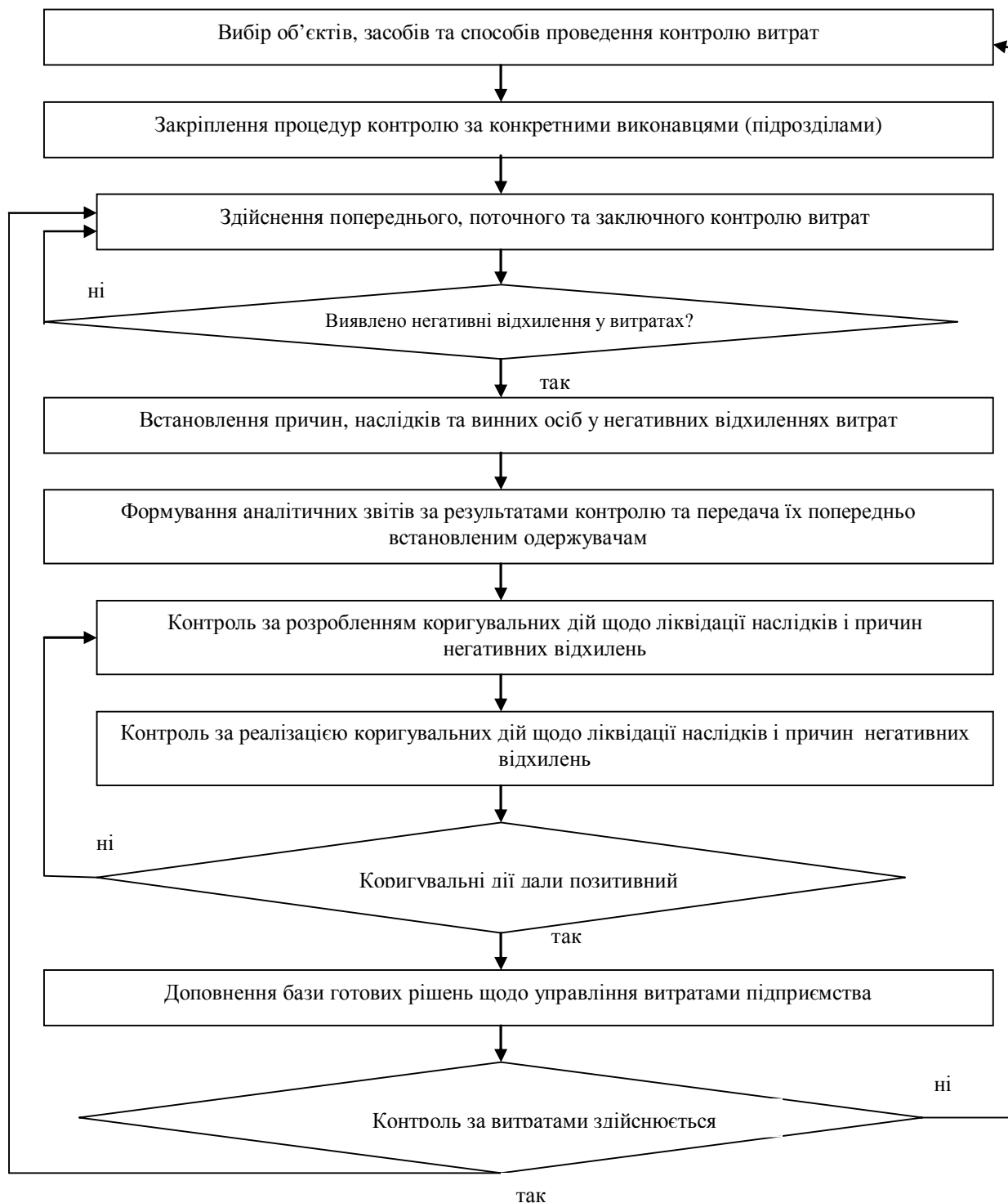

Рис. 2. Алгоритми внутрішнього контролю витрат підприємства [9]

Централізований контроль здійснюють спеціальні контрольні служби з використанням встановлених правил, інструкцій та нормативів. Проведення децентралізованого контролю ґрунтується на певних нормах, традиціях та цінностях. Увага зосереджується на внутрішньогруповому самоконтролі й забезпеченні двостороннього впливу.

Функція контролю в системі управління витратами підприємства має подвійний характер. Функції процесу управління витратами і властиві їм цілі контролю наведені у таблиці.

В умовах ринкових відносин акцент ставиться не тільки на кінцевих результатах, але й на методах їхнього досягнення. Можливість виділити найважливіші напрями виробничої діяльності дає змогу зосередити увагу управління на важливих ділянках і підвищити ефективність контроль-

них операцій і робіт. Основними напрямками внутрішнього контролю витрат підприємства є: контроль обсягу виробленої продукції, контроль собівартості та інших витрат і контроль результатів (доходи та прибутки). Алгоритм внутрішнього контролю витрат підприємства зображено на рис. 2.

Методика внутрішнього контролю повинна містити дві основні складові: загальний підхід до дослідження предмета контролю і сукупність методичних прийомів, спрямованих на вирішення конкретних завдань контролю. Зважаючи на основну мету контролю витрат, можна сформулювати такі найважливіші його завдання:

- перевірка законності господарських операцій, пов'язаних з витратами;
- перевірка достовірності даних обліку про витрати підприємства;
- запобігання відхиленням від встановлених норм, нормативів та кошторисів витрат;
- перевірка доцільності, цілеспрямованості та ефективності здійснення конкретних витрат підприємства;
- перевірка своєчасності відображення даних про витрати в облікових документах;
- перевірка виконання прийнятих управлінських рішень, пов'язаних зі здійсненням витрат.

З огляду на значну кількість видів витрат господарської діяльності підприємства, їхній стохастичний характер, зумовлений впливом різноманітних чинників зовнішнього і внутрішнього щодо підприємства походження, для побудови системи контролю витрат доцільно застосовувати диференційовані підходи до різних типів витрат. Очевидно, що це дасть змогу концентрувати увагу на контролі найважливіших для підприємства видів витрат і диференційовано підходити до вибору методів управління ними.

Якщо виявлено істотні відхилення під час внутрішнього контролю та залежно від їхніх причин можливі два варіанти рішення:

- коригування планів, якщо з'ясовано, що подальше їх виконання недоцільне або неможливе;
- здійснення коригування для досягнення запланованих цілей [13, с. 201].

Внаслідок взаємодії багатьох елементів та підсистем створюється певна система управління виробництвом, в основу якої покладено такі основні поняття: вхідні ресурси, які необхідні для функціонування системи; діяльність (процес), спрямована на створення результату діяльності; вихідний результат (продукція, роботи, послуги). Щодо кожного з наведених варіантів функціонування системи потрібно також враховувати чинники впливу зовнішнього та внутрішнього походження та визначати способи адаптації системи відповідно до їхнього впливу. Але жодний з вищенаведених варіантів не буде успішним, якщо підприємство не має оперативних та достовірних інформаційних ресурсів. Рівень інформаційного забезпечення управління деякі науковці пропонують оцінювати в трьох аспектах: документального забезпечення управління; технологічного забезпечення управління; забезпечення управлінською інформацією [6, с. 305]. Крім того, необхідно ретельно оцінювати якість інформаційного забезпечення процесу управління, обчисливши низку показників, а саме: точність інформації, повноту інформації, абсолютну і відносну значущість інформації, вартість інформації, ефективність та оперативність інформації тощо [3, с. 367–369]. Як зазначено у [12, с. 434], сьогодні менеджери повинні знати, крім того, яка величина витрат підприємства і чому вона така, ще й як її оптимізувати. Також варто враховувати, що якщо змінюються потреби менеджерів в інформації, то доцільно змінювати й процедури її отримання, аналізу і використання [5, с. 160]. Оптимізацію інформаційного забезпечення різних рівнів управління підприємством можна здійснювати на основі адресації даних за відповідними одержувачами і встановлення способів її доставки [11, с. 422].

Для функціонування підсистеми залучення інформаційних ресурсів необхідно:

- доручити окремим підрозділам підприємства збирати інформацію, пов'язану зі сферою його діяльності;
- уникати отримання інформації з неперевіраних джерел;
- чітко обґрунтувати, яка інформація потрібна підприємству і цілеспрямовано вживати заходів для її отримання, а не навпаки – одержавши значний масив інформації, шукати у ньому потрібну.

Для захисту інформаційних ресурсів потрібно:
встановити критерії конфіденційності інформації підприємства;
постійно оновлювати засоби і способи захисту інформації;
забезпечувати захист лише справді конфіденційної інформації.

У літературних джерелах виділяють три основні напрями захисту інформації: правовий, організаційний та інженерно-технічний [2, с. 362]. Завдання менеджерів – забезпечити, щоб витрати на захист були виправданими його результатами.

Для ефективного використання інформаційних ресурсів обов'язковими діями є:
присвоєння працівникам рівнів допуску до інформації і неухильне дотримання їх;
передавання конкретної інформації лише тим, хто на її основі робить висновки або приймає рішення.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Система обліку та система контролю витрат є основними складовими інформаційної бази для управління господарською діяльністю підприємства. Варто зазначити, що облікова інформація є основним об'єктом внутрішнього контролю і тому ефективність системи управління витратами залежатиме і впливатиме на якість обліково-інформаційного забезпечення для прийняття управлінських рішень та покращення фінансових результатів діяльності підприємства. Отже, функціонування системи контролю витрат дасть змогу підприємству отримати такі результати:

отримати конкурентну перевагу у вигляді можливості ефективного цінового маневру без зменшення прибутку;

вивільнити ресурси для розширення діяльності або для реалізації нових інвестиційних проектів;

підвищити ефективність реалізації тактики і стратегії розвитку підприємства тощо.

1. Бочарова Е.Л. *Обзор модели процессно-ориентированного управления затратами* / Е. Л. Бочарова // Зб. наук. праць [Формування ринкової економіки] спец. вип., присв. Міжн. наук.-практ. конф. [Контролінг у бізнесі: теорія і практика]. – К.: КНЕУ, 2008. – С. 98–105.
2. Георгіаді Н.Г. *Інформаційна безпека системи управління підприємством* / Н.Г. Георгіаді // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка» «Логістика». – 2006. – № 552. – С. 359–365.
3. Гончар М.Ф. *Оцінювання якості інформаційного забезпечення управлінської діяльності* / М.Ф. Гончар, О.Є. Кузьмін // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка» «Логістика». – 2006. – № 552. – С. 365–370.
4. Камінська Т.Г. *Управлінський аналіз як складова бухгалтерського управлінського обліку* / Т.Г. Камінська // Тези доповідей Міжн. наук. конф. [Становлення та розвиток обліку, контролю і аналізу в Україні], (Київ, 16-17 берез. 2006 р.). – К.: КНЕУ, 2006. – С. 140–145.
5. Кіндрацька Л.М. *Управлінський аспект бухгалтерського обліку в Україні* / Л.М. Кіндрацька // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка» «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – 2007. – № 577. – С. 157–161.
6. Князь С.В. *Інформаційне забезпечення управлінської діяльності підприємства: сутність поняття і особливості оцінювання* / С.В. Князь, Н.Г. Георгіаді // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка» «Логістика». – 2005. – № 526. – С. 302–309.
7. Кузьмін О.Є. *Теоретичні та прикладні засади менеджменту: навч. посіб.* / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. – 3-тє вид. доп. і перероб. – Львів: Нац. ун-т «Львівська політехніка» (Інформаційно-видавничий центр «ІНТЕЛЕКТ+» Інституту післядипломної освіти), «Інтелект-Захід», 2007. – 384 с.
8. Мазурин Э. Б. *Функциональное и процессное управление – две стороны одной медали* / Э. Б. Мазурин // Зб. наук. праць [Формування ринкової економіки] спец. вип., присв. Міжн. наук.-практ. конф. [Контролінг у бізнесі: теорія і практика]. – К.: КНЕУ, 2008. – С. 276–282.
9. Партин Г.О., Ясінська А.І. *Системно-орієнтоване управління витратами промислового підприємства: моногр.* / Г.О. Партин, А.І. Ясінська. – Л.: ЗУКЦ, ПП НВФ «Біарн», 2011. – 200 с.
10. Портер М. *Конкуренция: пер. с англ.* / М. Портер; [под ред. Я.В. Заблоцкого]. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2001. – 495 с.
11. Чиж В.І. *Методологія управлінського обліку витрат виробництва* / В.І. Чиж // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка» «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – 2007. – № 577. – С. 419–424.
12. Чижшин О.І.

Напрями підвищення ефективності витрат виробництва на основі управлінського обліку / О.І. Чижишин // Тези доповідей Міжн. наук. конф. [Становлення та розвиток обліку, контролю і аналізу в Україні], (Київ, 16–17 берез. 2006 р.). – К.: КНЕУ, 2006. – С. 433–437. 13. Шанк Дж. Стратегическое управление затратами: пер. с англ. / Дж. Шанк, В. Говиндараджан. – СПб.: ЗАО «Бизнес Микро», 1999. – 288 с.

УДК 338.486 (477)

С.В. Куніцин

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

СИСТЕМА МАРКЕТИНГОВО-РЕКЛАМНИХ КОМУНІКАЦІЙ ПРОФЕСІЙНИХ УЧАСНИКІВ РЕГІОНАЛЬНОГО ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ

©. Куніцин С.В., 2012

Розглянуто роль та значення маркетингово-рекламних комунікацій у забезпеченні конкурентоспроможності туристичного продукту. Визначено особливості організації та управління рекламно-комунікаційною діяльністю професійних учасників регіонального туристичного ринку. Запропоновано методичний підхід щодо формування системи маркетингово-рекламних комунікацій регіонального туристичного ринку.

A role and value of marketing-advertising communications are considered in providing of competitiveness of tourist product. The features of organization and management of advertising-communicative activity of professional regional tourist market participants are defined. The methodical going is offered near forming of the system of marketing-advertising communications of regional tourist market.

Вступ. Регулярні подорожі з культурно-розважальними, оздоровчими, освітньо-пізнавальними, екологічними та іншими цілями, пов'язаними із задоволенням індивідуальних потреб людини, стали характерними ознаками сучасного способу життя особистості в переважній більшості економічно розвинених країн світу. На задоволення надзвичайно розмаїтих запитів споживачів у туристичних послугах спрямована діяльність потужної світової індустрії туризму, що активно використовує просторові, природно-рекреаційні, культурно-історичні та інші ресурси й унікальні властивості певних територій для забезпечення якісного відпочинку мандрівників. Отже, обслуговування туристів нерозривно пов'язано зі станом природно-рекреаційних ресурсів та територіальної організації туризму, невід'ємною складовою якої є система маркетингово-рекламних комунікацій професійних учасників регіонального туристичного ринку.

Різні аспекти маркетингово-комунікаційного забезпечення діяльності туристичних підприємств досліджено у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як Алейнікова Г. [1], Бернет Дж. [2], Боуен Дж. [4], Вишневська О. [3], Голднер Ч. [11], Кац К. [10], Котлер Ф. [4], Лавлок К. [5], Майкенз Дж. [4], Моріарті [2], Морозов М. [6], Морозова Н. [6], Музикант В. [7], Правик Ю. [8], Пшеничних Ю. [9], Рітчі Д. [11], Саак А. [9], Харрис Г. [10] та ін. Зазначимо, що дослідники зазначених питань звичайно зосереджуються на розгляді окремих етапів комунікаційного процесу, пов'язаного зі створенням, просуванням, продажем та споживанням конкретних туристичних продуктів, тоді як регіональні аспекти формування системи маркетингово-рекламних комунікацій на туристичному ринку залишаються недостатньо вивченими і потребують подальшого дослідження. Необхідність поглиблення теоретичних і методичних підходів до формування системи маркетингово-рекламних комунікацій професійних учасників туристичного ринку додатково зумовлена також посиленням конкурентного суперництва між різними економіко-географічними регіонами світу за залучення і обслуговування туристичних потоків.